

กลวิธีทางภาษากับอุดมการณ์ในวิสัยทัศน์โรงเรียนสาธิต
สังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
LANGUAGE STRATEGIES AND IDEOLOGY IN THE VISIONS OF
DEMONSTRATION SCHOOL IN MINISTRY OF HIGHER EDUCATION, SCIENCE,
RESEARCH AND INNOVATION

เชษฐรัฐ กองรัตน์* และศานิตย์ ศรีคุณ

Chedtharat Kongrat and Sanit Srikoorn

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Faculty of Education, Khon Kaen University

*Corresponding Author E-mail: chedko@kku.ac.th

Received October 3, 2024; Revised January 8, 2025; Accepted January 21, 2025

บทคัดย่อ

วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ เป็นแนวทางการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทภาษา วาทกรรม และอุดมการณ์ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาในการนำเสนออุดมการณ์ ที่ปรากฏในวิสัยทัศน์โรงเรียนสาธิตสังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้กรอบแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ เก็บข้อมูลจากวิสัยทัศน์ โรงเรียนสาธิต ระหว่างปี 2565-2567 ที่เผยแพร่บนเว็บไซต์ของแต่ละโรงเรียน จำนวน 106 โรงเรียน ด้วยการวิเคราะห์สรุปตีความ

ผลการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์ตัวบทวิสัยทัศน์โรงเรียนสาธิตมีกลวิธีทางภาษาที่ใช้สื่อ อุดมการณ์มี 2 กลวิธี ได้แก่ การใช้คำศัพท์ และการอ้างอิง ในด้านวิถีปฏิบัติทางวาทกรรม พบว่า กระบวนการผลิตและกระจายตัวบทเป็นกลไกจากผู้บริหารโรงเรียน ส่งต่อมายังครู อาจารย์ บุคลากร นักเรียน และผู้ปกครอง ผ่านช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย ซึ่งมีลักษณะเป็นสาธารณะ กลวิธี ทางภาษาดังกล่าวได้นำเสนอชุดความคิดที่สื่ออุดมการณ์ 5 อุดมการณ์ ได้แก่ อุดมการณ์ความเป็น โรงเรียนชั้นนำ อุดมการณ์ความเป็นโรงเรียนนวัตกรรมที่สร้างนวัตกรรม อุดมการณ์ความเป็นโรงเรียนแห่ง การวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ อุดมการณ์ความเป็นโรงเรียนที่สร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้แก่ผู้เรียน และอุดมการณ์ความเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้และร่วมพัฒนาวิชาชีพครู ในด้านวิถี ปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม พบว่า การปฏิรูปการศึกษา ความคาดหวังของสังคมในฐานะการเป็น พลเมืองและพลโลกที่ดี การน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การปฏิบัติ ภายใต้การเป็นโรงเรียนสาธิตของ มหาวิทยาลัยราชภัฏ และกรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อการผลิตตัวบทวิสัยทัศน์ การศึกษาวิสัยทัศน์โรงเรียนสาธิตจึงเผยให้เห็นอุดมการณ์ที่ซ่อนเร้นอยู่เบื้องหลังการใช้ภาษา

คำสำคัญ: กลวิธีทางภาษา, อุดมการณ์, วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์, วิสัยทัศน์, โรงเรียนสาธิต

Abstract

Critical discourse analysis is an approach to studying the relationships between language texts, discourse, and ideology. This article investigates the linguistic strategies used to convey ideologies presented in the vision statements of demonstration schools under the Ministry of Higher Education, Science, Research, and Innovation Thailand. The research adopted a qualitative approach, employing the framework of critical discourse analysis to provide an in-depth understanding. Data were collected from the vision statements of 106 demonstration schools, published on their official websites, spanning the period from 2022 to 2024 and analyzed through interpretative summary analysis.

The findings revealed that the linguistic strategies employed in the vision statements of demonstration schools can be categorized into two primary strategies: vocabulary and references. In terms of discourse practice, it was found that school administrators play a crucial role in driving the production and dissemination of the vision statements, which were subsequently passed on to teachers, staff, students, and parents through public communication channels. These linguistic strategies convey five key ideologies: the ideology of being a leading school, the ideology of being an innovative school that fosters innovators, the ideology of being a school focused on research and the development of learning management, the ideology of developing desirable traits in students, and the ideology of being a learning institution that contributes to teacher professional development. In terms of socio-cultural practices, it was found that educational reform, societal expectations for being good citizens and global citizens, the application of the King's philosophy, the status as a demonstration school under Rajabhat University, and the framework for 21st century learning have influenced the production of vision texts. Analyzing the vision statements of demonstration schools revealed the hidden ideologies underlying language use.

Keywords: Language Strategies, Ideology, Critical Discourse Analysis, Visions, Demonstration School

บทนำ

โรงเรียนเป็นสถาบันทางการศึกษาที่มีอำนาจหน้าที่หรือมีวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542) หากเยาวชนได้รับการพัฒนาคุณภาพจากโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพจะทำให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีมาตรฐานและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

โรงเรียนสาธิต หรือโรงเรียนห้องปฏิบัติการ (Laboratory School) ของสถาบันครุศึกษา คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์แห่งแรกของประเทศไทยก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2498 ที่วิทยาลัยวิชาการศึกษา โดยกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศตั้งอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2499 เรียกว่า “โรงเรียนประถมสาธิตวิทยาลัยวิชาการศึกษา” อีกแห่งหนึ่งคือ “โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2501 และหลังจากนั้นได้มีการก่อตั้งโรงเรียนสาธิตขึ้นในมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่มี คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ รวมทั้งวิทยาลัยครูอีกหลายแห่ง ซึ่งเป็นระยะเวลากว่า 60 ปีที่ได้ ดำเนินการมา และเป็นต้นแบบสำหรับโรงเรียนสาธิตในสถาบันอื่น ๆ ของไทย (โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม), 2566; เฉลิมลาภ ทองอาจ, 2553) โรงเรียนสาธิตแต่ละแห่งต่างมีอุดมการณ์และวิธีการเฉพาะของแต่ละสถาบัน ซึ่งมีความสำคัญสำหรับสถาบัน การฝึกหัดครูของไทยในการปรับปรุงวิชาชีพครูในด้านสถานปฏิบัติการวิชาชีพ ทดลอง วิจัย ค้นคว้า เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ก้าวไกล นอกจากนี้ยังเป็นโรงเรียนตัวอย่างแก่บุคคลทั่วไป (บรรจง ฟ้ารุ่งแสง, 2539)

ปัจจุบันโรงเรียนสาธิตสังกัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) มีทั้งหมด 106 แห่ง ทำหน้าที่จัดการศึกษาระดับต่ำกว่าอุดมศึกษา โดยดำเนินการตามยุทธศาสตร์ การบริหารของมหาวิทยาลัย (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2566) ผู้ปกครองจึงมักนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนสาธิต เนื่องจากเป็นโรงเรียนต้นแบบ ซึ่งเป็นสถานศึกษาที่มีลักษณะพิเศษต่างจากโรงเรียนทั่วไป โรงเรียนสาธิตเป็นสถานศึกษาที่มุ่งเน้น วิชาการโดยใช้นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาผู้เรียน มีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน สามารถผลิตผู้เรียนให้เป็น เด็กดี เก่ง และกล้าแสดงออก มีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความรู้ และเป็นผู้นำสังคมได้เป็นอย่างดี สิ่งเหล่านี้จึงทำให้โรงเรียนสาธิตได้รับการคาดหวังจากสังคมว่าเป็นโรงเรียนที่มีศักยภาพสูง ในการผลิตนักเรียนให้เป็นผู้ที่มีความสามารถพร้อมที่จะก้าวไปสู่การศึกษาในระดับที่สูงขึ้นได้อย่างมี คุณภาพ (อินยวณันท์ เลียนอย่าง และคณะ, 2558)

ปณิธานของโรงเรียนสาธิต คือ เป็นแหล่งสาธิต พัฒนาการจัดการเรียนการสอน เพื่อเป็น ต้นแบบการบริหารจัดการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน การดำเนินงานและการขับเคลื่อนโรงเรียนนั้นจะต้องมี วิสัยทัศน์และพันธกิจที่มุ่งเป้าหมาย ซึ่งกำหนดจากผู้บริหารเพื่อการพัฒนาสถานศึกษา จึงเป็นที่น่าสนใจ ว่าวิสัยทัศน์นั้นมีวิธีการสร้างและนำมาใช้กับองค์กรอย่างไร วิสัยทัศน์ของโรงเรียนสาธิตในงานวิจัยนี้ คือ “ตัวบท” ดังที่ แฟร์คลัฟ อธิบายว่า ตัวบทเป็นองค์ประกอบหนึ่งของเหตุการณ์ทางสังคมที่มีผลทาง อุดมการณ์ (Ideology) และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง สอดคล้องกับแนวคิดของนักภาษาศาสตร์ที่เชื่อ ว่าอุดมการณ์จะถ่ายทอดผ่านภาษาที่สะท้อนชุดความคิดของคนในสังคมใดสังคมหนึ่ง โดยยึดถือปฏิบัติ และเป็นสิ่งที่สามารถเอื้อประโยชน์ต่อคนบางกลุ่ม ซึ่งภาษากับสังคมมีความสัมพันธ์กัน มนุษย์ไม่ได้ใช้ ภาษาเพื่อการสื่อสารเพียงอย่างเดียว แต่ใช้ภาษาเพื่อวัตถุประสงค์อย่างอื่นด้วย ซึ่งฟาน ไคก์ ได้เสนอ ความคิดว่า อุดมการณ์ คือ ระบบความคิด ความเชื่อของคนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม (ฉฐพร พานโพธิ์ทอง, 2556)

กลวิธีทางภาษาในวิสัยทัศน์โรงเรียนสาธิตจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการนำเสนออุดมการณ์ ความเป็นโรงเรียนสาธิต จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบการศึกษาวิสัยทัศน์ในมิติต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาด้านการบริหาร อย่างไรก็ตาม ยังมีงานที่ศึกษาทางด้านภาษาด้วย ดังที่ ศุภลักษณ์ ทองแสน (2559) ได้ศึกษาภาษาแสดงวิสัยทัศน์ของโรงเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

ในกลุ่มศรีนครินทร์ ส่วน ภูริวัฒน์ อารธรรมระชะ และทินวัฒน์ สร้อยกุดเรือ (2565) ได้ศึกษาอุดมการณ์ในวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนั้น งานวิจัยนี้จะช่วยทำความเข้าใจและเผยให้เห็นถึงอำนาจบางประการที่แฝงมาในวิสัยทัศน์ อันเป็นอุดมการณ์เฉพาะของโรงเรียนสาธิตสังกัด อว. เพื่อร่วมขับเคลื่อนการจัดการศึกษาในมิติต่าง ๆ ของสังคมไทยอย่างมีคุณภาพและนำไปสู่มาตรฐานในระดับสากลอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

ศึกษาทวิวิธีทางภาษาในการนำเสนออุดมการณ์ที่ปรากฏในวิสัยทัศน์โรงเรียนสาธิตสังกัด อว.

การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาทวิวิธีทางภาษากับอุดมการณ์ในวิสัยทัศน์โรงเรียนสาธิตสังกัด อว. ดังนี้

1. วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ (Critical Discourse Analysis: CDA)

วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ เป็นการพัฒนาการวิเคราะห์วาทกรรมเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาษา วาทกรรม และอุดมการณ์ โดย Fairclough (1995) ได้เสนอกรอบมิติเพื่อการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับบริบททางสังคมวัฒนธรรม ดังนี้

1.1 ตัวบท (Text) หมายถึง วัจนภาษาและสิ่งต่าง ๆ ที่สามารถสื่อความหมายได้ เช่น ภาพ ขนาดตัวอักษร ตำแหน่งข้อความ ฯลฯ

1.2 วิธีปฏิบัติทางวาทกรรม (Discourse Practice) หมายถึง วิธีที่ตัวบทถูกผลิตและเผยแพร่ออกไป ตลอดจนการตีความตัวบทจากผู้รับสาร

1.3 วิธีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม (Socio-Cultural Practice) หมายถึง สถานการณ์สถาบัน และสังคมแวดล้อมที่สัมพันธ์กับตัวบท รวมถึงการผลิตและการบริโภคตัวบท

นอกจากนี้ การวิเคราะห์ตัวบทจำเป็นต้องวิเคราะห์ทวิวิธีทางภาษา ดังที่ จันทิมา อังคพนิชกิจ(2562) ได้เสนอความคิดไว้ว่า ภาษาที่สื่อสารผ่านตัวบทมีเจตนาและอำนาจในเชิงความคิดบางอย่างที่ซ่อนเร้นอยู่ ภายใต้กลยุทธ์ด้านภาษาและการเลือกใช้ถ้อยคำของผู้สื่อสาร การตีความและอธิบายถึงความคิดในการใช้ภาษาจะช่วยให้เข้าใจกลวิธีการสื่อความหมายในข้อความ และทำให้เข้าใจแก่นุขที่ใช้อยู่ภาษาเป็นเครื่องมือหนึ่งของการสื่อสารอยู่ในสังคมไปด้วย

2. อุดมการณ์ (Ideology)

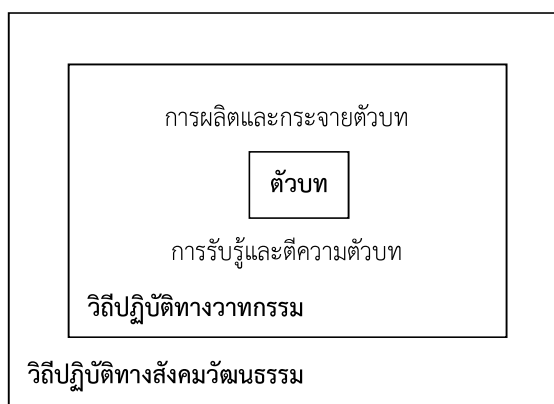
อุดมการณ์ เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยความคิด อุดมการณ์จึงเป็นสาขาวิชาที่จะทำให้คนตระหนักถึงอคติหรือความลำเอียงต่าง ๆ ที่มีในสังคม โดยความตระหนักนี้จะช่วยนำสังคมไปสู่ความยุติธรรมและความก้าวหน้า ต่อมาได้มีการขยายความหมายของคำว่าอุดมการณ์ออกเป็น 2 ความหมาย ได้แก่ ความหมายที่เป็นกลาง คือ ชุดความคิดที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ และความหมายในเชิงวิพากษ์ หมายถึง ชุดความคิดที่คนในสังคมหนึ่ง ๆ ยึดถือปฏิบัติ และเป็นสิ่งที่เอื้อประโยชน์ต่อคนบางกลุ่ม (ศิริพร รักดีผาสุข, 2553) ส่วน Van Dijk (1995) ได้อธิบายว่า อุดมการณ์ คือ ระบบพื้นฐานของการรับรู้ทางสังคมที่ถูกกำหนดไว้ระหว่างสมาชิกของคนในสังคม เพื่อทำหน้าที่ในการรักษามลประโยชน์จัดระเบียบภาพแทนทางสังคม และควบคุมการปฏิบัติทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกในสังคม ตลอดจน

คำพูดหรือข้อความของสมาชิกในสังคมด้วย อุดมการณ์จึงเป็นสิ่งที่สร้างและให้ความหมายแก่สรรพสิ่งในสังคม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวคิดของ Fairclough (1995) เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย และใช้แนวคิดอุดมการณ์ของ Van Dijk (1995) เพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษาและอุดมการณ์ในวิสัยทัศน์โรงเรียนสาธิตสังกัด อว. แสดงได้ดังภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ตัวบทภาษาและบริบทจากวิสัยทัศน์โรงเรียนสาธิตสังกัด อว. ระหว่างปี 2565-2567 จำนวน 106 โรงเรียน ที่เผยแพร่บนเว็บไซต์ของแต่ละโรงเรียน ซึ่งเป็นข้อมูลสาธารณะ โดยใช้กรอบแนวคิดวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ของ Fairclough (1995) และการวิเคราะห์อุดมการณ์ตามแนวคิดของ Van Dijk (1995) จากนั้นนำข้อมูลที่วิเคราะห์ได้มาเรียบเรียง สรุป และอภิปรายผล

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ในบทความนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ตัวบทผ่านกลวิธีทางภาษา 2) การวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม และ 3) การวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. กลวิธีทางภาษาที่ปรากฏในวิสัยทัศน์ของโรงเรียนสาธิตสังกัด อว.

จากการวิเคราะห์ตัวบทวิสัยทัศน์ พบกลวิธีทางภาษา 2 กลวิธี ได้แก่ การใช้คำศัพท์ และการอ้างอิง ดังนี้

1.1 การใช้คำศัพท์ (Lexical Choices)

การใช้คำศัพท์ เป็นกลวิธีหนึ่งที่มีความสำคัญในการประกอบสร้างความคิดในวิสัยทัศน์ของโรงเรียนสาธิตเพื่อเผยถึงอุดมการณ์ จากการวิเคราะห์พบว่า มีกลวิธีการใช้คำศัพท์ที่บ่งชี้ถึงความเป็นโรงเรียน ได้แก่ “สถาบันการศึกษา” “สถานศึกษา” “องค์กร” ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 1

“โรงเรียนประถมสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร เป็นสถาบันการศึกษาที่มี ความเป็นเลิศในการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการ มุ่งพัฒนาสมรรถนะผู้เรียน นักศึกษาครู คณาจารย์และบุคลากร ให้สามารถดำรงตนและปฏิบัติหน้าที่ในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงได้อย่าง ประสบความสำเร็จ”

(โรงเรียนประถมสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 2566)

นอกจากนี้ ยังพบการใช้คำศัพท์ที่แสดงถึงความเป็นการศึกษา ได้แก่ “การจัดการ ศึกษา” “หลักสูตร” “การเรียนการสอน” “แหล่งเรียนรู้” ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 2

“เป็นต้นแบบในการจัดการศึกษาโดยใช้หลักสูตรขั้นพื้นฐานและหลักสูตรนานาชาติ บนฐานการวิจัยและสาธิตการสอนที่ส่งเสริมพหุปัญญา ภาวะผู้นำ คุณธรรมและวินัย ของผู้เรียน โดยสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก”

(โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม), 2566)

จากตัวอย่างมีการใช้คำว่า การจัดการศึกษา หลักสูตร และผู้เรียน เพื่อแสดงให้เห็นว่า โรงเรียนสาธิตเป็นสถานที่สำหรับจัดการศึกษาแก่เยาวชนให้เป็นผู้ที่มีความรู้และคุณธรรม

1.2 การอ้างอิง (Referencing)

การอ้างอิง เป็นการใช้อ้อยคำที่เป็นข้อมูลต่าง ๆ เพื่อแสดงถึงหลักฐานในการอ้างอิง ซึ่งจะ ทำให้วิสัยทัศน์ได้รับการยอมรับและมีความน่าเชื่อถือ จากการวิเคราะห์พบว่า วิสัยทัศน์ของโรงเรียน สาธิตสังกัด อว. มีกลวิธีการอ้างอิง “ความเป็นมาตรฐาน” “ความเป็นชั้นนำ” “ความเป็นเลิศ” “ความเป็น ต้นแบบ” ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 3

“โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม เป็นสถาบันการศึกษา มาตรฐานสากล มุ่งพัฒนาองค์ความรู้ นวัตกรรมและงานบริหาร เพิ่มพูนศักยภาพของนักเรียน อาจารย์ และบุคลากรให้ก้าวไกลสู่สังคมโลก และเป็นแหล่งเรียนรู้อ้างอิงในด้านการจัดการศึกษาที่ทันต่อการ เปลี่ยนแปลง”

(โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม, 2565)

จากตัวอย่างมีการใช้คำว่า มาตรฐานสากล ซึ่งแสดงให้เห็นว่า โรงเรียนสาธิตเป็นสถาบัน การศึกษาที่มีระบบการบริหารจัดการองค์รวมตามเกณฑ์คุณภาพการศึกษา การประกันคุณภาพ การศึกษา มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพ ซึ่งไม่เพียงแต่มาตรฐานระดับชาติเท่านั้น แต่ยังมุ่ง พัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพในระดับสากลอีกด้วย

การวิเคราะห์ด้วยทวิสัยทัศน์ของโรงเรียนสาธิต พบว่า ทวิสัยทัศน์เป็นข้อความที่มี ลักษณะโครงสร้างไม่ซับซ้อน สามารถสื่อความได้เข้าใจง่าย ซึ่งใช้วิธีการทางคำศัพท์และการอ้างอิง เป็นกลวิธีทางภาษา เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารความคิดไปยังผู้ปฏิบัติในโรงเรียน เพื่อให้บรรลุ ตามสิ่งที่ได้ประกาศไว้ในตัวบท

2. วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมที่สัมพันธ์กับอุดมการณ์ในวิสัยทัศน์โรงเรียนสาธิตสังกัด อว.

การวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรม ผู้วิจัยจำแนกออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) การผลิตและ กระจายตัวบท และ 2) การรับรู้และการตีความตัวบท เพื่อให้เข้าใจบริบทการสื่อสารและการประกอบ สร้างความหมายให้อุดมการณ์ในวิสัยทัศน์โรงเรียนสาธิตสังกัด อว. ดังนี้

2.1 การผลิตและกระจายตัวบท

กระบวนการผลิตตัวบท พบว่า 1) วิสัยทัศน์โรงเรียนสาธิตเป็นตัวบทที่ผลิตโดยผู้ที่มีอำนาจ ในการบริหารโรงเรียน ได้แก่ อธิการบดี คณบดี ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษา หรือ คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้บริหารโรงเรียน สอดคล้องกับกฎหมายแม่บทหรือนโยบาย ระดับชาติของรัฐและมหาวิทยาลัย ทำให้เกิดความน่าเชื่อถือ และได้รับการยอมรับว่ามีคุณภาพ ถูกต้อง เหมาะสม แตกต่างจากวาทกรรมสาธารณะประเภทอื่น และ 2) วัตถุประสงค์ในการผลิตวิสัยทัศน์ โรงเรียนสาธิตเป็นการกำหนดภาพอนาคตของสถานศึกษา เพื่อบอกสิ่งที่อยากจะเป็นและทิศทางของ องค์การในอนาคต นอกจากนี้ ตัวบทวิสัยทัศน์โรงเรียนสาธิตเป็นข้อความที่ใช้ภาษาสละสลวย ชัดเจน มีเอกลักษณ์เฉพาะองค์กร ซึ่งจะต้องมีความเหมาะสม สอดคล้องกับการปฏิบัติตามยุทธศาสตร์ การบริหารโรงเรียน และมีความเป็นไปได้ที่จะบรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดขึ้น โดยที่ผู้สร้างจะ สอดแทรกชุดความคิดต่าง ๆ ผ่านวิสัยทัศน์อย่างตั้งใจ ส่งผ่านไปให้กับผู้บริหารเพื่อให้เกิดการปฏิบัติ ตามนโยบายของรัฐและสถานศึกษา มากไปกว่านั้น วิสัยทัศน์ของโรงเรียนสาธิตยังผลิตขึ้นเพื่อเป็น แนวทางให้ครู อาจารย์ต้องปฏิบัติหน้าที่ในการปลูกฝังลักษณะหรือความคิดที่รัฐเห็นว่ามี ความถูกต้อง เหมาะสม หรือเป็นสิ่งที่นักเรียนควรมีไปสู่ผู้เรียนด้วย อาจกล่าวได้ว่า วิสัยทัศน์โรงเรียนสาธิตใช้เป็น เครื่องมือที่รัฐถ่ายทอดอุดมการณ์เพื่อเตรียมผู้เรียนให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมต่อไป

การกระจายตัวบท พบว่า วิสัยทัศน์โรงเรียนสาธิตได้มีการเผยแพร่และกระจายไปยังครู อาจารย์ บุคลากร และนักเรียนภายในโรงเรียน ผ่านป้ายประชาสัมพันธ์โครงสร้างองค์กร คู่มือนักเรียน สมุดของนักเรียน และแพร่กระจายไปยังผู้ปกครอง และประชาชนทั่วไป ผ่านป้ายประชาสัมพันธ์ เว็บไซต์ หนังสือวารสาร รายงานประจำปี ตลอดจนการแนะนำโรงเรียนผ่านช่องทางการประชาสัมพันธ์ ในรูปแบบต่าง ๆ ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าวิสัยทัศน์โรงเรียนสาธิตผลิตซ้ำออกมาในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย เพื่อให้ครอบคลุมทุกคนและสามารถพบเห็นได้ทุกช่องทางและบ่อยครั้ง วิสัยทัศน์ โรงเรียนจึงเป็นวาทกรรมที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ง่ายและกว้างขวาง ซึ่งสามารถถ่ายทอดอุดมการณ์ ต่าง ๆ ที่ผลิตขึ้นได้โดยง่าย

2.2 การรับรู้และตีความตัวบท

วิสัยทัศน์โรงเรียนสาธิตเป็นตัวบทที่ผลิตขึ้นโดยผู้บริหาร ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีอำนาจในโรงเรียน ผ่านกระบวนการคิดและวิพากษ์จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ทำให้วิสัยทัศน์นั้นเกิดการสถาปนาความศักดิ์สิทธิ์ ถูกทำให้เชื่อว่าดี ถูกต้องและเหมาะสม อุดมการณ์ที่ปรากฏอยู่ในวิสัยทัศน์โรงเรียนสาธิตจึงได้รับการตีความไปในลักษณะเดียวกัน ผู้บริโภคจึงพร้อมที่จะทำความเข้าใจจดจำและปฏิบัติตามอุดมการณ์เหล่านั้นด้วยเช่นกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าวิสัยทัศน์ของโรงเรียนนั้นเป็นตัวบทที่มีอำนาจเหนือกว่าผู้บริโภคได้อีกทางหนึ่งด้วย

2.2.1 รูปแบบและลักษณะของตัวบท

วิสัยทัศน์ของโรงเรียนสาธิตมีลักษณะเป็นข้อความขนาดสั้นกะทัดรัด ประกอบด้วยคำตั้งแต่ 15-50 คำ มักขึ้นต้นด้วยชื่อโรงเรียนและตามด้วยข้อความอันเป็นการกำหนดจุดหมายหรือทิศทางร่วมกันของบุคลากรในโรงเรียน นอกจากนี้ โรงเรียนบางแห่งยังมีการระบุปีหรือห้วงเวลาของการใช้วิสัยทัศน์ไว้ด้วย ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 4

“โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายประถม) เป็นโรงเรียนสาธิตระดับประถมศึกษาที่มีการเรียนรู้อย่างมีความสุขและมีความเป็นเลิศทางวิชาการชั้นนำ (TOP-10) ของประเทศภายในปี 2567”

(โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายประถม), 2565)

นอกจากนี้ วิสัยทัศน์ของโรงเรียนสาธิตยังมีการใช้ภาษาในรูปแบบคำขวัญ ลักษณะเป็นคำคล้องจอง มีจังหวะ มีขนาดสั้น กระชับ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 5

“ต้นแบบหลักสูตรแห่งการเรียนรู้มีส่วนร่วมที่เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก
สู่ความเป็นผู้นำ ก้าวล้ำความคิด ผลิตนวัตกรรม นำสู่สากล”

(โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา, 2567)

จากตัวอย่างข้างต้น รูปแบบและลักษณะที่ปรากฏในตัวบทวิสัยทัศน์โรงเรียนสาธิตแสดงให้เห็นว่า วิสัยทัศน์จะต้องเขียนด้วยภาษาที่เข้าใจได้ชัดเจน สามารถจดจำได้ง่าย เพื่อให้บุคลากรในองค์กรเห็นเป้าหมายที่ต้องการทำหรือเห็นขอบข่ายและเป้าหมายที่กำหนดได้ชัดเจน

2.2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างกลวิธีทางภาษากับอุดมการณ์ในโรงเรียนสาธิต

การใช้คำศัพท์และการอ้างอิง เป็นกลวิธีทางภาษาที่ใช้ประกอบสร้างอุดมการณ์ในวิสัยทัศน์โรงเรียนสาธิต ซึ่งเผยให้เห็นถึงอุดมการณ์ 5 อุดมการณ์ ได้แก่ 1) ความเป็นโรงเรียนชั้นนำ 2) ความเป็นโรงเรียนนวัตกรรมที่สร้างนวัตกรรม 3) ความเป็นโรงเรียนแห่งการวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ 4) ความเป็นโรงเรียนที่สร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน และ 5) ความเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้และร่วมพัฒนาวิชาชีพครู ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.2.2.1 อุดมการณ์ความเป็นโรงเรียนชั้นนำ

โรงเรียนสาธิตมุ่งจัดการศึกษาเพื่อให้เป็นโรงเรียนชั้นนำด้านการศึกษา เมื่อพิจารณาวิสัยทัศน์พบคำศัพท์ที่ประกอบสร้างอุดมการณ์ของการเป็นโรงเรียนชั้นนำ ได้แก่ “ความเป็นชั้นนำ” “ความเป็นเลิศ” “ความเป็นมาตรฐาน” “ความเป็นต้นแบบ” การใช้ชุดคำดังกล่าว เป็นการตอกย้ำให้เห็นว่าโรงเรียนสาธิตเป็นสถาบันการศึกษาชั้นนำของประเทศ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 6

“โรงเรียนชั้นนำของภูมิภาคที่จัดการศึกษาเพื่อพัฒนานักเรียนระดับมัธยมศึกษาและร่วมพัฒนาวิชาชีพครูมุ่งสร้างองค์ความรู้ และนวัตกรรม เพื่อเสริมสร้างสังคมการศึกษาไทยสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน”

(โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม, 2567)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า โรงเรียนสาธิตจัดตั้งขึ้นภายใต้การกำกับดูแลของ คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในสังกัดกระทรวง อว. ด้วยการเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้า ทดลอง และวิจัย จึงทำให้โรงเรียนสาธิตมีศักยภาพทางวิชาการสูง เป็นโรงเรียนชั้นนำของภูมิภาค สามารถเป็นต้นแบบในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่สถาบันการศึกษาอื่น ๆ เพื่อนำไปพัฒนาการจัดการศึกษาของประเทศให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

2.2.2.2 อุดมการณ์ความเป็นโรงเรียนนวัตกรรมที่สร้างนวัตกรรม

นวัตกรรม และนวัตกรรม เป็นคำสำคัญที่รัฐใช้ขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมของประเทศดังปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) และถูกถ่ายทอดมายังนโยบายต่าง ๆ จึงทำให้ถูกนำมากำหนดเป็นสำคัญในวิสัยทัศน์โรงเรียนสาธิต ได้แก่ “นวัตกรรม” “นวัตกรรม” “ความคิดสร้างสรรค์” ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 7

“โรงเรียนชั้นนำด้านนวัตกรรมการศึกษา ผลิตรายการที่มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นนวัตกรรมในยุคดิจิทัล”

(โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายมัธยมศึกษา (มอดินแดง), 2566)

จากตัวอย่างมีการใช้คำที่แสดงถึงอุดมการณ์ความเป็นโรงเรียนนวัตกรรมที่สร้างนวัตกรรม ซึ่งเป็นเป้าหมายโรงเรียนสาธิตในการเป็นผู้นำด้านนวัตกรรมการศึกษา พัฒนาผู้เรียนให้มีความคิดสร้างสรรค์ เป็นนวัตกรรม เพื่อเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ และยกระดับคุณภาพชีวิตสังคมของประเทศชาติต่อไป

2.2.2.3 อุดมการณ์ความเป็นโรงเรียนแห่งการวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้

การวิจัยเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาประเทศ การวิจัยจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นหนทางนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยที่มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันที่มี

ศักยภาพสูงในการวิจัยและการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จากความสำคัญดังกล่าวจึงทำให้โรงเรียนสาธิตนำมากำหนดเป็นวิสัยทัศน์ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 8

“เป็นศูนย์รวมองค์ความรู้และต้นแบบที่เป็นเลิศด้านการวิจัยและพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และภาษา บนพื้นฐานคุณธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม”
(โรงเรียนสุรวิวัฒน์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี, 2565)

จากตัวอย่างชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนสาธิตมุ่งเน้นภาพขององค์กรที่เป็นเลิศ เพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ สร้างงานวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษาและสังคม อันจะนำไปสู่การบริการวิชาการ และให้ความร่วมมือกับชุมชนและสังคม

2.2.2.4 อุดมการณ์ความเป็นโรงเรียนที่สร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ได้กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนไว้ 8 ประการ ได้แก่ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย และ 8) มีจิตสาธารณะ เพื่อปลูกฝังและพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความรู้คู่คุณธรรม โรงเรียนจึงมีหน้าที่ในการปลูกฝังและพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน ตามความต้องการและความคาดหวังของสังคมไทย จากการวิเคราะห์ตัวบทพบคำศัพท์ที่สื่อความหมายถึงการเป็นนักเรียนที่มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ได้แก่ “คนดี” “นักเรียนดี” “มีคุณธรรม” “มีวินัย” “มีจริยธรรม” “มีความเป็นไทย” “อยู่อย่างพอเพียง” ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 9

“มุ่งพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด จัดกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการผ่านกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตทักษะกระบวนการคิดสร้างจิตสำนึกในการทำประโยชน์ต่อสังคม พึ่งตนเองได้ เป็นคนดี มีปัญญา มีความเป็นไทยคู่กับความเป็นสากล และอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข”

(โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 2567)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า โรงเรียนสาธิตมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง มีความเป็นไทย มีความรู้ และทักษะตรงตามมาตรฐานของหลักสูตร เพื่อนำความรู้และทักษะไปใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาหาความรู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งถือว่าเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร และตามความคาดหวังของสังคมไทย

2.2.2.5 อุดมการณ์ความเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้และร่วมพัฒนาวิชาชีพครู

โรงเรียนสาธิตเป็นส่วนงานภายใต้คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ สังกัดมหาวิทยาลัยที่มีภารกิจหลักในการจัดการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานในสถาบันอุดมศึกษา อุดมการณ์

ความเป็นแหล่งเรียนรู้ร่วมพัฒนาวิชาชีพครูจึงเป็นหนึ่งในพันธกิจของโรงเรียนที่ปรากฏในวิสัยทัศน์ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างที่ 10

“เป็นแหล่งปฏิบัติการทางการศึกษาของคณะศึกษาศาสตร์ พัฒนาทางการศึกษา เพื่อสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองดี มีคุณธรรม มีความรู้ ความสามารถในการทำงาน รู้จักใช้เทคโนโลยี อย่างเหมาะสม มีทักษะแก้ปัญหา มีภาวะผู้นำ สืบสานวัฒนธรรมเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถดำรงชีวิต อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข”

(โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร (ฝ่ายมัธยม), 2566)

จากตัวอย่าง แสดงให้เห็นว่าโรงเรียนสาธิตเป็นสถานศึกษาที่ร่วมผลิตบัณฑิตวิชาชีพครู มีส่วนสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งทางวิชาการ เป็นแบบอย่างในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานและเป็นแหล่งฝึกประสบการณ์วิชาชีพให้แก่บัณฑิต นักศึกษาวิชาชีพครู ด้วยการจัดการเรียนการสอนที่มีการทดลอง วิจัย สร้างนวัตกรรมทางการศึกษา นอกจากนี้ ยังเป็นแหล่งพัฒนาวิชาชีพครูประจำการ อีกด้วย

3. วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม (Sociocultural Practice)

การวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรม (Sociocultural Practice) พบว่า อุดมการณ์ในวิสัยทัศน์โรงเรียนสาธิตมีความสอดคล้อง ยึดโยงกับแนวคิดและหลักการในการพัฒนาประเทศที่รัฐกำหนดขึ้น การประกาศใช้รัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนการศึกษาแห่งชาติ ยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งเป็นกฎหมายและแผนการปฏิบัติราชการที่รัฐตราขึ้นเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนและพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อให้สถาบันการศึกษาทุกแห่งยึดถือและปฏิบัติตาม การใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรระดับชาติ ดังนั้น โรงเรียนจะต้องจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก นอกจากนี้ ยังมีการน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การขับเคลื่อนของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏด้วย ดังปรากฏคำศัพท์ **พัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานของศาสตร์พระราช** วิถีปฏิบัติทางสังคมวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น จึงทำให้โรงเรียนต้องดำเนินงานเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีพฤติกรรมที่ต้องความมุ่งหมายของรัฐ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารัฐได้ใช้อำนาจในการครอบงำครู อาจารย์ และผู้เรียน ผ่านรูปภาพ เพื่อให้สมาชิกทุกคนในโรงเรียนมีพฤติกรรมและปฏิบัติตนตรงตามที่รัฐเห็นว่าถูกต้องและเหมาะสม

นอกจากการปฏิรูปการศึกษาของประเทศแล้ว ยังมีบริบททางสังคมวัฒนธรรมอันเกิดจากสังคมโลก คือ กรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยภาคีความร่วมมือเพื่อทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Partnership for 21st Century Skills) ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กำหนดแนวทางยุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้ยุคใหม่ ดังปรากฏคำศัพท์ **มีความรู้และทักษะพื้นฐานสำหรับศตวรรษที่ 21** ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นกรอบแนวคิดที่ทรงอิทธิพลต่อวงการศึกษานานาชาติ โดยเชื่อว่าการปฏิบัติตามจะทำให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิตและอาชีพ ทักษะ

สารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี มีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ ท่ามกลางความวิวัฒนาการของโลกปัจจุบันและอนาคต

ด้วยเหตุนี้ วิทยาลัยเทคนิคโรงเรียนสาธิตสังกัด อว. จึงเป็นวาทกรรมที่มีความสัมพันธ์กับบริบททางสังคมและนโยบายของรัฐ ซึ่งได้รับอิทธิพลจากระบบความคิดและนโยบายของรัฐ ถูกสถาปนาให้มีความศักดิ์สิทธิ์ และขณะเดียวกันก็ผลิตซ้ำ ตอกย้ำ หรือสื่อสารความคิด ความเชื่อต่าง ๆ กลับไปสู่ผู้อ่านและผู้คนในสังคมเช่นกัน

อภิปรายผล

กลวิธีทางภาษาในวิทยาลัยเทคนิคโรงเรียนสาธิตสังกัด อว. พบกลวิธีทางภาษา 2 กลวิธี ได้แก่ การเลือกใช้คำศัพท์ และการอ้างอิง เนื่องจากทั้งนี้อาจเป็นเพราะวิทยาลัยเทคนิคเป็นข้อความที่องค์กรมุ่งหวังเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ สื่อสารกับบุคลากรในองค์กรและบุคคลภายนอกให้เข้าใจอย่างชัดเจน การใช้ภาษาจึงต้องจำกัดจำนวนคำให้มีความชัดเจน สั้นกะทัดรัด เข้าใจง่าย สื่อความหมายได้ตรงประเด็น ไม่กำกวม และมีความกระชับ รัดกุม จดจำง่าย ไม่เยิ่นเย้อ สอดคล้องกับ เสรี พงศ์พิศ (2553 อ้างถึงใน สุมิตร สุวรรณ, 2555) ที่อธิบายว่า การเขียนวิทยุทัศน์ที่ดีต้องเป็นคำ วลี ประโยคที่สั้นกระชับ จำง่าย และมีพลังในการสื่อสาร นอกจากนี้ การเลือกใช้คำศัพท์ที่ปรากฏในวิทยุทัศน์โรงเรียนสาธิต ยังสัมพันธ์กับกลวิธีทางศัพท์ (Lexical Strategies) ดังที่ จันทิมา อังคพณิกิจ (2562) ได้อธิบายว่า การเลือกใช้คำศัพท์และการอ้างอิง เป็นกลไกในการสื่อความคิดและเชื่อมโยงข้อความ เพื่อแสดงมุมมอง ความคิด หรือประสบการณ์ของผู้ส่งสาร อันเป็นการแสดงความคิดและสื่อแทนความคิดของผู้ส่งสารไปยังผู้รับสาร

วิทยุทัศน์ของโรงเรียนสาธิตถูกสร้างขึ้นโดยผู้บริหาร เผยแพร่ผ่านช่องทางต่าง ๆ ของโรงเรียน เช่น แผนยุทธศาสตร์การบริหารโรงเรียน คู่มือนักเรียนและผู้ปกครอง จุลสาร ฯลฯ เพื่อให้สมาชิกในองค์กรตลอดจนผู้ปกครองรับรู้ เข้าใจ ยอมรับ และปฏิบัติตามวิทยุทัศน์ที่สร้างขึ้นให้บรรลุสู่ความสำเร็จ สอดคล้องกับ ศุภลักษณ์ ทองแสน (2555) ที่ได้ศึกษาภาษาแสดงวิทยุทัศน์ของโรงเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครในกลุ่มศรีนครินทร์ พบว่า ภาษาในวิทยุทัศน์โรงเรียนเป็นภาษาเฉพาะกลุ่มที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการประชาสัมพันธ์องค์กรเป็นสำคัญ

เมื่อวิเคราะห์วิถีปฏิบัติทางวาทกรรมทำให้ผู้วิจัยเห็นว่า ได้มีการพยายามผลิตตัววิทยุทัศน์โรงเรียนสาธิตให้มีความโดดเด่น เฉพาะเจาะจง มีคุณลักษณะพิเศษในเชิงการบริหารแบรนด์โรงเรียนสาธิต เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและความเชื่อมั่นให้แก่ผู้เรียน ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การสร้างภาพลักษณ์ผ่านวิทยุทัศน์จึงมีส่วนช่วยในการตัดสินใจเลือกเข้าศึกษาในโรงเรียนอย่างมีนัยสำคัญ กลวิธีทางภาษาเผยให้เห็นถึงอุดมการณ์ที่ซ่อนเร้นอยู่ภายในวิทยุทัศน์ของโรงเรียนสาธิต ได้แก่ อุดมการณ์ความเป็นโรงเรียนชั้นนำ อุดมการณ์ความเป็นโรงเรียนนวัตกรรมที่สร้างนวัตกรรม อุดมการณ์ความเป็นโรงเรียนแห่งการวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ อุดมการณ์ความเป็นโรงเรียนที่สร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน และอุดมการณ์ความเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้และร่วมพัฒนาวิชาชีพครู ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ โรงเรียนสาธิตเป็นสถาบันการศึกษาที่เป็นผู้นำในการจัดการศึกษามีภารกิจหลักในการเป็นแหล่งพัฒนาพลเมืองให้มีความรู้สามัญ อ่านออกเขียนได้ เป็นพลเมืองดี มีศีลธรรม มีอาชีพเพื่อดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ภูริวัฒน์ อารธรรมระชะ และทินวัฒน์ สร้อยกุดเรือ (2565) ที่พบว่า วิทยุทัศน์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ มีอุดมการณ์ความเป็นเลิศทางวิชาการ ความเป็นมาตรฐาน และการเป็นนักเรียนที่พึงประสงค์ของสังคม

อย่างไรก็ดี โรงเรียนสาธิตเป็นสถานศึกษาภายใต้คณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ สังกัดมหาวิทยาลัย ซึ่งถูกคาดหวังจากสังคมให้เป็นผู้นำทางวิชาการ จึงทำให้ผลการศึกษาในงานวิจัยนี้แตกต่างไปจากอุดมการณ์ของโรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ตามผลการศึกษาของ ภูมิวิวัฒน์ อารธรรมระชะ และทินวัฒน์ สร้อยกุดเรือ (2565) คือ อุดมการณ์ความเป็นโรงเรียนนวัตกรรมที่สร้างนวัตกรรม อุดมการณ์ความเป็นโรงเรียนแห่งการวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และอุดมการณ์ความเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้และร่วมพัฒนาวิชาชีพครู ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ นอกจากหน้าที่หลักตามภารกิจของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว โรงเรียนสาธิตยังมีอุดมการณ์ทางวิชาการ โดยความร่วมมือในกลุ่มโรงเรียนสาธิตสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ. เดิม) จำนวน 22 สถาบันทั่วประเทศจัดงาน “สาธิตวิชาการ” ขึ้นในทุก 2 ปี เพื่อเผยแพร่นวัตกรรมทางการศึกษา การสร้างความร่วมมือทางวิชาการ และเป็นต้นแบบการจัดการศึกษาให้แก่โรงเรียนทั่วไป สอดคล้องกับ บุญยษฐ อารังทรัพย์ และศานิตย์ ศรีคุณ (2567) ที่พบว่า นวัตกรรมในหลักสูตรโรงเรียนสาธิตประถมศึกษาเป็นนวัตกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นนวัตกรรมที่มีความคิดสร้างสรรค์ เกิดความรู้ที่คงทน มีความกล้าคิด กล้าแสดงออก สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ

สภาพบริบททางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจในปัจจุบัน ส่งผลต่อการสร้างนวัตกรรม วิสัยทัศน์โรงเรียนสาธิต โดยรัฐผู้มีอำนาจในการบริหารประเทศกำหนดความคาดหวังหรือความต้องการที่ตราขึ้นผ่านกฎหมาย นโยบายต่าง ๆ สู่ผู้ปฏิบัติในระดับสถานศึกษา เพื่อนำมาพัฒนาการจัดการศึกษาในโรงเรียนให้สอดคล้องกับนโยบายดังกล่าว ทำให้โรงเรียนสาธิตนำสิ่งต่าง ๆ เหล่านั้นมากำหนดเป็นวิสัยทัศน์ของโรงเรียน สอดคล้องกับ เณลิมาภ ทองอาจ (2553) ที่แสดงความคิดเห็นว่า โรงเรียนสาธิตในประเทศไทยยังยึดติดในกรอบและอำนาจการควบคุมจากรัฐ เนื่องจากระบบการบริหารค่อนข้างผูกติดกับระบบราชการ ถึงแม้ปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาส่วนหนึ่งจะออกจากระบบราชการแล้วก็ตาม นอกจากวิถีปฏิบัติทางสังคมอันเกิดจากสภาพทางสังคมข้างต้นแล้ว กรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ก็เป็นปัจจัยที่ทรงอิทธิพลในการกำหนดนโยบายของสถานศึกษาทุกระดับ ดังที่ วาสนา ศรีปรัชญานันต์ และปณิตตา จันทร์อร่าม (2564) ที่พยายามตั้งคำถามกับการทำงานของแนวคิดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ในฐานะเป็นเครื่องมือของวาทกรรมการพัฒนาโลกในศตวรรษที่ 21 ในระบบการศึกษาไทย ที่ครอบงำความคิดของสังคม ตลอดจนผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับผู้เรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การวิเคราะห์วิสัยทัศน์โรงเรียนสาธิต สังกัด อว. โดยใช้กระบวนการคิดเชิงวิพากษ์เผยให้เห็นถึงอุดมการณ์ที่ซ่อนเร้นอยู่เบื้องหลังตัวบทวิสัยทัศน์ที่เขียนขึ้น อุดมการณ์ดังกล่าวจึงต้องสอดคล้องกับนโยบายของรัฐและต้นสังกัดอย่างสยบยอม หากเป็นผลในด้านบวกจะทำให้การปฏิบัติตนของสมาชิกเป็นหนึ่งเดียวกัน บรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กร ขณะเดียวกัน ถ้าวิสัยทัศน์โรงเรียนสาธิตยังยึดติดกับอำนาจรัฐอยู่ อาจทำให้ละเลยปรัชญาและอุดมการณ์ในการเป็นโรงเรียนสาธิตที่แท้จริง

วิสัยทัศน์โรงเรียนสาธิต

อุดมการณ์

1. ความเป็นโรงเรียนชั้นนำ
2. ความเป็นโรงเรียนนวัตกรรมที่สร้างนวัตกรรม
3. ความเป็นโรงเรียนแห่งการวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้
4. ความเป็นโรงเรียนที่สร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน
5. ความเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้และร่วมพัฒนาวิชาชีพครู

แผนภาพที่ 2 แสดงอุดมการณ์ในวิสัยทัศน์โรงเรียนสาธิตสังกัด อว.

สรุป

การศึกษาภาษาและอุดมการณ์ในวิสัยทัศน์โรงเรียนสาธิตสังกัด อว. พบว่า การผลิตตัวบทวิสัยทัศน์มีการใช้กลวิธีทางภาษา 2 กลวิธี ได้แก่ การใช้คำศัพท์ และการอ้างอิง กลวิธีทางภาษาดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนเพื่อเผยให้เห็นอุดมการณ์ 5 ประการ ได้แก่ ความเป็นโรงเรียนชั้นนำ ความเป็นโรงเรียนนวัตกรรมที่สร้างนวัตกรรม ความเป็นโรงเรียนแห่งการวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ความเป็นโรงเรียนที่สร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้แก่ผู้เรียน และความเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้และร่วมพัฒนาวิชาชีพครู อุดมการณ์ดังกล่าวทำหน้าที่สื่อสารให้ครู อาจารย์ และบุคลากรในองค์กรได้ปฏิบัติตามความปรารถนาและความมุ่งหวังที่โรงเรียนกำหนดไว้ ขณะเดียวกันยังเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตรงตามความต้องการของสังคมและประเทศชาติ วิถีปฏิบัติทางสังคม วัฒนธรรมที่มีอิทธิพลต่อการผลิตตัวบท ได้แก่ การปฏิรูปการศึกษา ความคาดหวังของสังคมในฐานะการเป็นพลเมืองและพลโลกที่ดี การน้อมนำศาสตร์พระราชาสู่การปฏิบัติ ภายใต้การเป็นโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัยราชภัฏ และกรอบแนวคิดเพื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการวิจัย พบว่า วิสัยทัศน์ของโรงเรียนสาธิตมีความน่าสนใจ ทำทนาย และมีความเป็นไปได้ในยุคปัจจุบัน ดังนั้น ผู้ที่กำหนดวิสัยทัศน์ของโรงเรียนสาธิตควรใช้กลวิธีทางภาษาที่ดี เพื่อให้การสื่อสารความคิดที่มีประสิทธิภาพ

2. จากการวิจัย พบว่า วิสัยทัศน์โรงเรียนสาธิตเป็นเครื่องมือที่ทำให้เกิดอุดมการณ์ ดังนั้น ผู้กำหนดวิสัยทัศน์ควรมีความรู้ความเข้าใจในอุดมการณ์ที่ซ่อนเร้นอยู่ในวิสัยทัศน์ดังกล่าว ซึ่งจะนำไปสู่การทำความเข้าใจการจัดการศึกษา สื่อสารความคิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างมีคุณภาพและเกิดความยั่งยืน และยังเป็นแนวทางในการกำหนดวิสัยทัศน์โรงเรียนสาธิตต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์ด้วยทวิสัยทัศน์เพียงอย่างเดียว ดังนั้น การศึกษาในครั้งต่อไป จึงควรศึกษาข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการสร้างวิสัยทัศน์ด้วย ก็น่าจะช่วยให้เพิ่มเติมและต่อยอดมุมมองทางวิชาการให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จันทิมา อังคพณิชกิจ. (2562). *การวิเคราะห์ข้อความ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เฉลิมลาภ ทองอาจ. (2553). โรงเรียนสาธิตที่แท้: การจัดการเรียนรู้ตามปรัชญาการศึกษาพัฒนาการ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 12(1), 71-93. https://so06.tci-thaijo.org/index.php/edujournal_nu/article/view/9198/8273
- ณัฐพร พานโพธิ์ทอง. (2556). *วาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ตามแนวภาษาศาสตร์: แนวคิดและการนำมาศึกษาวาทกรรมในภาษาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธัญวณันธุ์ เสียนอย่าง, พิชราภา อินทพรต, วริษา กังสวัสต์, และจิรวุฒิ หลอมประโคน. (2558). ความต้องการของผู้ปกครองต่อโรงเรียนสาธิต กรณีศึกษา โรงเรียนสาธิตที่เน้นด้านการจัดการ-ภาษาอังกฤษ-ภาษาจีน-ภาษาญี่ปุ่น. *วารสารปัญญาทัศน์*, 7(3), 229-238. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pimjournal/article/view/44532/36881>
- บรรจง ฟารุ่งสาธ. (2539). ความหมายของโรงเรียนสาธิตในประเทศไทย. *วารสารวิทยบริการ*, 7(1), 1-8. <https://journal.oas.psu.ac.th/index.php/asj/article/view/539>
- บุญยณัฐ อารังทรัพย์ และศานิตย์ ศรีคุณ. (2567). วาทกรรมว่าด้วยเรื่องนวัตกรรมในหลักสูตรโรงเรียนสาธิตประถมศึกษา: การวิเคราะห์วาทกรรมเชิงวิพากษ์. *วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 17(1), 1-12. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/EDGKKUJ/article/view/264521/181816>
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 19 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก. หน้า 1-23.
- ภูริวัฒน์ อารธรรมระชะ และทินวัฒน์ สร้อยกุดเรือ. (2565). อุดมการณ์ในวิสัยทัศน์โรงเรียนมัธยมศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารอักษรศาสตร์และไทยศึกษา*, 44(2), 42-57. <https://so08.tci-thaijo.org/index.php/artssu/article/view/298/236>
- โรงเรียนประถมสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. (2566). *คู่มือนักเรียน*. <https://cte.pnru.ac.th/elementaryschool>
- โรงเรียนสาธิต “พิบูลบำเพ็ญ” มหาวิทยาลัยบูรพา. (2567). *คู่มือนักเรียนและผู้ปกครอง 2567*. <http://www.st.buu.ac.th>
- โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม. (2565). *คู่มือนักเรียนและผู้ปกครอง ประจำปีการศึกษา 2565*. <https://bit.ly/3m2lbSI>

- โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม. (2567). *คู่มือนักเรียนและผู้ปกครอง ปีการศึกษา 2567*. <https://satitm.chula.ac.th>
- โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น ฝ่ายมัธยมศึกษา (มอดินแดง). (2566). *คู่มือนักเรียนและผู้ปกครองปีการศึกษา 2566*. คลังน่านาวิทยา.
- โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฝ่ายประถม). (2565). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. <https://muds.msu.ac.th/th/plan>
- โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา. (2567). *คู่มือผู้ปกครองและนักเรียน ปีการศึกษา 2567*. <http://www.satit.nrru.ac.th>
- โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม). (2566). *คู่มือครู นักเรียน และผู้ปกครอง ปีการศึกษา 2566*. <https://www.spsm.ac.th>
- โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร (ฝ่ายมัธยม). (2566). *คู่มือนักเรียนและผู้ปกครอง ปีการศึกษา 2566*. <http://www.satit.su.ac.th>
- โรงเรียนสุรวิวัฒน์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. (2565). *รายงานประจำปี 2565*. <https://online.flipbuilder.com/koratmarketing/hgby>
- วาสนา ศรีปรัชญานันต์ และปิ่นจิตา จันทร์อร่าม. (2564). ถ่างหรือถมความเหลื่อมล้ำ? ประเทศไทยอยู่ตรงไหนในทศวรรษที่ 21. ใน ทิพย์พิมล เกียรติวาทีรัตนะ (บ.ก.), *ได้พรหมแห่งความดีงาม* (น. 31-43). ภาพพิมพ์.
- ศิริพร รักดีผาสุข. (2553). *วาทกรรม “ความเป็นหญิง” ในนิตยสารสุขภาพและความงามภาษาไทย. คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*.
- ศุภลักษณ์ ทองแสง. (2555). *ภาษาแสดงวิสัยทัศน์ของโรงเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครในกลุ่มศรีนครินทร [การค้นคว้าอิสระปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต]*. มหาวิทยาลัยศิลปากร. <https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/13389>
- สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2566, 24 กรกฎาคม). *รายชื่อโรงเรียนสาธิต*. https://data.go.th/dataset/satit_sch_11_04
- สมิทร สุวรรณ. (2555). *การกำหนดยุทธศาสตร์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). เพชรเกษม พรินติ้ง.
- Fairclough, N. (1995). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*. Pearson Education.
- Van Dijk, T. A. (1995). Discourse Semantics and Ideology. *Discourse & Society*, 6(2), 243-289. <https://doi.org/10.1177/0957926595006002006>